PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
32016455	IES Julio Prieto Nespereira	Ourense	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	3º ESO	3	105

Réxime
Réxime xeral-ordinario

Contido **Páxina**

Contido	Páxina
1. Introdución	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	7
4.1. Concrecións metodolóxicas	28
4.2. Materiais e recursos didácticos	30
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	31
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	31
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	33
6. Medidas de atención á diversidade	33
7.1. Concreción dos elementos transversais	34
7.2. Actividades complementarias	35
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	36
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	38
9. Outros apartados	38

1. Introdución

A materia de Xeografía e Historia contribúe a análise e interpretación dunha realidade cada vez máis diversa e dinámica. A comprensión do devir a través do tempo e do espazo e a análise das transformacións propias da acción humana implican concibir a aprendizaxe do alumnado como unha invitación ao coñecemento das sociedades que o rodean e de si mesmo .Vivir en sociedade, interactuar na contorna e comprender como son as relacións que establecemos e as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades e exercitar a cidadanía cara un comportamento cívico.
Nesta liña, os contidos de 3º E.S.O. diríxense cara a comprensión do territorio como espazo humanizado, tanto desde unha perspectiva económica como física e ambiental. Entender as dinámicas internas e externas da poboación e as súas derivadas como a diversidade das sociedades humanas, a interculturalidade, as minorías e a igualdade de xénero, tamén serán obxecto de estudo neste curso. Outro dos eixes a tratar será valorar en que medida todos estes asuntos sentiron, desde hai poucas décadas, os efectos do fenómeno da globali-zación.
No ámbito da ciencia histórica, os contidos do curso cínguense aos séculos XVIII e XIX, un período da Idade Contemporánea de intensos cambios ideolóxicos, sociais e económicos de grande repercusión que asentaron as bases da organización política e económica do mundo ata tempos recentes. As revolucións burguesas exporanse como o marco de ruptura das estruturas das sociedades estamentais pretéritas (servidume) para configurar formas novidosas de pensamento ideolóxico e político nun novo contexto de liberalismo e de democracia, é dicir, de recoñecemento do concepto de cidadanía fronte ao de servidume do pasado. A globalización, o capitalismo, as formas de traballo e a economía liberal serán cuestións que se entenderán cando se aborde a Revolución Industrial; e, da mesma maneira que a sociedade, a economía e a política se transforman, a Arte destes séculos tamén reflicte os cambios adaptándose a novas demandas e gustos.
Deste xeito, o alumnado de terceiro da E.S.O. comprenderá, por medio desta materia, o presente como un proceso inacabado sobre o que é posible actuar desde unha perspectiva científica e cívica co obxectivo de modelar o porvir.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3	3	4	1-2-4-5	1	1	3	4
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2	3	2	1-2	4	1-3	1-3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.	2-3		3-4-5	1-5	3	3-4	1	1-4

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.	1-3	2	1	1-2	2	1-2-3-4	1	1-4
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	1-5	3	2	1-3-5	1-3	1-2	3	1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	1-5	3	1-3	1-3	3	1-2-3	1-3	1
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.	2-5	3	2-4	1-2	1-3	1-2-3		1-2-3
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.	2		1-4-5	4	2-5	1-2-3	1	1
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2-5		2	1-3	1	1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	O medio físico do Planeta, Europa e España. Interaccións coas sociedades humanas. As diferentes paisaxes da Terra e os problemas medioambientais.	Intenta expor un esbozo da realidade física do planeta, cos seus accidentes xeográficos e as súas paisaxes; céntrase, especialmente, en España e Europa e explica os principais retos medioambientais que se lles presentan ás sociedades modernas.	6	7	X		
2	O Estado como organización política das sociedades. Estrutura, obxectivos e funcionamento da UE e de España.	Aborda o rol dos Estados como entes políticos organizados e organizadores das sociedades. As tipoloxías básicas de rexímenes políticos. As relacións internacionais e a importancia crecente das organizacións supranacionais.	7	8	X		
3	Economía. Conceptos e organización económica. A revolución dixital e a globalización.	Procura analizar os conceptos de actividades, factores e axentes económicos. Os sistemas económicos actuais. O desigual reparto da riqueza nas cadeas de valor internacionais.	7	8	X		
4	Os movementos migratorios no mundo e en España.	Trata de explicar os tipos e as causas dos fluxos migratorios actuais. Os problemas, vantaxes e prexuizos das migracións. As migracións en España: a conversión dun país emisor nun país receptor.	7	8	X		
5	O sector primario. Modelos de produción para o sustento da Humanidade.	Amosa as actividades do sector primario e os factores que inflúen nelas. A construción das paisaxes agrarias e os sistemas de cultivo. Os problemas de produción e medioambientais da gandaría e da pesca.	7	8	X	X	
6	O sector industrial do século XXI.	Trata de explicar as actividades e a evolución do sector secundario desde a primeira á cuarta revolución industrial. Os espazos industriais e as principais rexións industriais do planeta. Os problemas e retos da produción enerxética e mineira do mundo.	7	8		X	
7	A interconexión local e mundial. O sector servizos na actualidade.	Intenta expor o rol básico do sector terciario na economía e na vida das persoas. Os transportes como sector estratéxico e as formas de mobilidade. O rol actual do comercio e dos intercambios planetarios. A diversidade no sector turístico. A comunicación e o sector cuaternario.	7	8		X	
8	A Unión Europea no mundo actual. Modelos económicos e	Trata de analizar o rol da UE no sistema de relacións políticas e económicas	6	8		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
8	retos políticos.	internacionais. O grao de desenvolvemento e as fortalezas e debilidades dos sectores da economía europea.	6	8		X	
9	Retos e incógnitas da economía española.	Aborda a importancia estratéxica do sector primario e os tipos de paisaxes agrarias de España. Os problemas enerxéticos e os desafíos da transición enerxética. Os retos e problemas da industria e as principais rexións industriais do país. O potencial exportador de España. A modernización dos transportes e as conexións con Europa. O turismo español hoxe en día.	5	5		X	
10	As desigualdades no mundo e os retos da sustentabilidade.	Trata de analizar o crecemento económico e o concepto de sustentabilidade. O desigual reparto da riqueza no mundo. Os desequilibrios sociais e a corrección da desiguladade. Os ODS.	5	5		X	
11	Galiza. Xeografía física, económica e política.	Aborda o medio físico de Galiza: relevo, costas e ríos. As actividades primarias e as paisaxes agrarias galegas. Os sectores secundario e terciario en Galiza. A organización territorial galega e as institucións políticas. Galiza en Europa.	3	3		X	
12	A crise do Antigo Réxime. O paso da servidume á cidadanía	Trata de explicar a sociedade estamental e a sociedade agraria en contraposición co ascenso da burguesía. As novas correntes ideolóxico--políticas como alternativas á monarquía absoluta. A chegada dos Borbóns a España e o impacto da Ilustración. As fases e mudanzas da Revolución Francesa. A Arte do século XVIII e as aportacións de Goya á Hª da Arte.	15	13			X
13	As revolucións industriais e os cambios no mundo decimonónico.	Trata de analizar as revolucións simultáneas e interactivas cos cambios nos sectores industriais pioneiros. A revolución no sistema produtivo e nos transportes. As concordancias entre capitalismo industrial e o liberalismo económico. A nova sociedade de clases. As novidades da segunda revolución industrial. O atraso agrario español e as limitacións da revolución industrial en España. A sociedade española do século XIX.	15	13			X
14	A Galiza dos séculos XIX e XX. O devir histórico e as inquedanzas artísticas.	Trata de explicar a realidade social e económica galegas decimonónicas. As Artes plásticas e o Rexurdimento.	3	3			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	O medio físico do Planeta, Europa e España. Interaccións coas sociedades humanas. As diferentes paisaxes da Terra e os problemas medioambientais.	7

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe identificar varias características da contorna natural e o aproveitamento que fai o ser humano do medio.	PE	70
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	Contesta ás preguntas cun nivel suficiente e de forma bastante detallada sobre as maneiras de conservar o medio natural, rural e urbano e coñece accións que se promoven desde diferentes ámbitos.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo mural sobre medio ambiente, identificando e describindo aceptablemente as principais características e causas e consecuencias do seu deterioro.	TI	30
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo no que indique como pode contribuír a mellorar o medio ambiente e solucións se poden tomar a diferentes escalas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial.
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.

Contidos
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
2	O Estado como organización política das sociedades. Estrutura, obxectivos e funcionamento da UE e de España.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza con suficiencia o exercicio e sabe e comprende os principais tipos de contactos das relacións internacionais e indica con claridade varias das funcións das embaixadas eespañolas.	PE	70
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Responde a preguntas cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender que é un Estado, cales son as súas funcións e cales as diferencias entre os tipos básicos de organizacións territoriais.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Responde a preguntas cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cómo se gobernan os Estados e como se goberna o Estado español co seu réxime específico.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de elaborar un resumo con expresión aceptable sobre unha web institucional das Nacións Unidas ou similar	TI	30
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Responde as preguntas dunha batería de actividades cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender os obxectivos que persegue a UE.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e

Contidos
- contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
3	Economía. Conceptos e organización económica. A revolución dixital e a globalización.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Amosa comprender osfactores que impulsan a liberalización do comercio e dos mercados financeiros indicando a aportación dos transportes e as comunicacións ao proceso de globalización.	PE	70
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber en que consisten as actividades económicas e indicando a clasificación destas por sectores.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Realiza con suficiencia o exercicio e sabe e comprende os tipos de sistemas económicos existentes na actualidade, sinalando o rol dos Estados e dos cidadáns en cada un deles e localizando as áreas económicas nun mapamundi e indicando o rol das multinacionais no proceso de globalización da economía.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de realizar con certa soltura un esquema, identificando e describindo aceptablemente a organización do sistema produtivo e especificando os factores de produción e como interven cada un dos axentes da economía.	TI	30
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Realiza e expón comprensivamente e con certo grao de claridade nun mural comparativo as homoxeneizacións e os riscos do fenómeno da globalización.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Realiza con certa soltura unhas actividades que inclúen un informe final sobre o funcionamento dunha empresa multinacional sinalando as súas opinións e compromiso en relación a como pode afectar aquela a súa contorna.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
4	Os movementos migratorios no mundo e en España.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender os tipos de migracións existentes, as causas das mesmas e as diferenzas no impacto do fenómeno migratorio entre países emisores e países receptores.	PE	70
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cales son as características fundamentais e os dereitos dos inmigrantes nos países da UE.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Realiza un exercicio escrito no que indica e explica as medidas que poden desenvolver os Estados para acadar unhas condicións de vida e laborais máis dignas e unha integración harmónica para os inmigrantes, así como favorecer unha mellor convivencia entre os distintos sectores da sociedade .		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando e describindo aceptablemente a partires de mapas temáticos os fluxos migratorios que afectan ao mundo, a Europa e a España.	TI	30
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, no que plasma a importancia do sentido cívico, o respecto polas diferenzas e opinións dos demais e sobre o recoñecemento da muller no mundo empresarial, laboral e social.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, no que plasma a importancia do sentido cívico, o respecto polas diferenzas entre as culturas do mundo e rexeita as actitudes e comportamentos xenófobos e racistas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando e describindo os problemas de convivencia que hai na seu barrio ou aldea e expoñendo as solucións que proporía.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
5	O sector primario. Modelos de produción para o sustento da Humanidade.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando interpretar adecuadamente a multicausalidade dos condicionantes da actividade agraria, a conformación das paisaxes agrarias e os sistemas de cultivo existentes hoxe en día.	PE	70
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender como evolucionou a actividade agraria e establecendo unha comparativa diferenzal entre os sistemas agrarios tradicionais e os evolucionados de mercado.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de realizar con certo grao de soltura a proposta de traballo sobre a necesidade dun aproveitamento sustentable do medio recoñecendo a importancia de equilibrar as capturas pesqueiras coa consecución dos Obxectivos do Desenvolvemento Sostible .	TI	30
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de realizar con certo grao de soltura a lectura de gráficas, mapas e imaxes, en especial fotografía panorámica, sobre as actividades do sector primario indicando a súa incidencia no medio .		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, describindo as localizacións das paisaxes agrarias no mundo e sinalando as diferenzas xeográficas na produción e consumo de alimentos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.

Contidos
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
6	O sector industrial do século XXI.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza un exame escrito no que identifica bastantes características da actividade industrial de Galicia, España e Europa e indica varios condicionamentos para explicar a evolución/fases de cambios das actividades do sector secundario.	PE	70
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe identificar os procesos industriais e os sectores industriais de Galicia, España e a UE e as potencialidades das actividades secundarias de España e Galicia en relación á UE.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Realiza o exercicio escrito sobre a evolución dos sectores enerxético e mineiro e os retos de futuro e como estes supoñen a transformación do medio natural.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura unha proposta de traballo no que reflexione criticamente sobre os cambios que comporta na vida e na economía da zona onde reside a revolución tecnolóxica da industria 4.0 .	TI	30
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de realizar con certa soltura un informe sobre un modelo de aproveitamento do medio de Galicia que sexa respectuoso coas esixencias que require o Desenvolvemento Sostible.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de realizar con certa soltura mapas nos que se plasmen coropleticamente a localización dos subsectores industriais e tamén fai, entende e explica suficientemente os datos dunha gráfica de produción e produtividade industrial ou enerxética.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando o abandono de certos sectores económicos, a robotización e a tendencia á terciarización e as repercusións que estes cambios comportan no mundo laboral.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
7	A interconexión local e mundial. O sector servizos na actualidade.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe e comprende a importancia do sector servizos e o fenómeno da terciarización da economía como froito da confluencia de factores, todo eles extraíbles da observación da súa contorna .	PE	70

<table>
<tr><th>Criterios de avaliación</th><th>Mínimos de consecución</th><th>IA</th><th>%</th></tr>
<tr><td>CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.</td><td>Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que comprende a transcendencia dos fluxos comerciais locais e as transacción internacionais, as novas tendencias comerciais no mundo e indica os roles das TICs e do sector cuaternario na empresa moderna e no mercado laboral emerxente .</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.</td><td>Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender a importancia estratéxica e os sistemas do sector dos transportes e relaciona a revolución das formas de mobilidade coas demandas empresariais e sociais no mundo actual.</td></tr>
<tr><td>CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.</td><td>É capaz de analizar e interpretar datos extraídos do INE referente ao uso e a rede de transportes española</td><td rowspan="4">TI</td><td rowspan="4">30</td></tr>
<tr><td>CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.</td><td>Elabora un informe ou resume sobre o impacto das tecnoloxías 5G e blockchain como instrumentos que poden cambiar a comunicación e as formas de vida das persoas nunha sociedade globalizada.</td></tr>
<tr><td>CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.</td><td>É capaz de realizar con certa soltura un DAFO sobre as posibilidades turísticas dos Barrios da Ponte e do Vinteún, identificando e describindo aceptablemente, seguindo unha matriz, as debilidades e fortalezas que presentan e as relaciona coas necesidades de emprego e sabe sacar unhas conclusións.</td></tr>
<tr><td>CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.</td><td>É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo sobre os impactos do turismo nas actividades doutros sectores da economía, nos servizos á sociedade e nas infraestruturas e razoa coherentemente sobre a posibilidade de desenvolver un turismo sustentable nun mundo globalizado.</td></tr>
</table>

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.

Contidos
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
8	A Unión Europea no mundo actual. Modelos económicos e retos políticos.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de expoñer os principais motivos que explican a presenza da UE no grupo de tres potencias económicas globais, a perda progresiva de protagonismo e o compromiso colectivo que supón decidir desenvolver un futuro sustentable en base a un Pacto Verde, indicando as catro dimensión deste último.	PE	70
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Realiza o exercicio cunha exposición de contidos suficiente demostrando saber e comprender as fortalezas do sector servizos da UE, especificando as bases da articulación da súa rede de transportes, da sociedade das súas transaccións comerciais e do carácter estratéxico das actividades turísticas.		
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender as causas da dependencia enerxética da UE, os factores que explican a necesidades dunha transición enerxética e os retos que se lle presentan polas discrepanciais entre os Estados membros.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Traballa en equipo e achega ideas con certa claridade para elaborar unha relación de ítems sobre a violencia de xénero na sociedade e os problemas das minorías a partir de recollida de datos e entrevistas a compañeiros/as.	TI	30
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz de elaborar un informe coa análise do rol do sector primario na economía da UE e dos obxectivos da súa regulación polas PAC e PPC a partir de gráficas, diagramas e mapas cloropéticos e de fluxos.		
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Elabora con certa claridade un informe, tras recollida de datos no IES XPN, da poboación de orixe extracomunitario do centro sobre a procedencia desta e é capaz de expresar iniciativas para a súa integración na incipiente sociedade plurinacional e multicultural que se está a constituir en Ourense.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
9	Retos e incógnitas da economía española.	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	Realiza con certo nivel de coñecemento un exame escrito sobre as posibilidades de éxito dunha transición enerxética en España presentando información complementaria e datos obxectivos sobre os novos modelos de sustentabilidade e as novas fontes de enerxía.	PE	70
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Responde cun nivel de suficiencia ás cuestións plantexadas no exame sobre o papel do sector primario na economía española e sobre os espacios agrarios, aportando información sobre as características das paisaxes antropizadas.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Realiza con certo nivel de coñecemento un exame escrito sobre a localización e tipoloxía dos espazos industriais españois relacionándoos cos caracteres de parcialidade e retraso e tamén refire as transformacións e desafíos pendentes no dilema transformación/ desindustrialización do modelo produtivo.		
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	É capaz de redactar un informe cun grao suficiente de claridade sobre as desigualdades laborais que sofren as mulleres, abordando cun mínimo de obxectividade os conceptos de fenda salarial, "teito de cristal" e expoñendo varias posibles causas destas desigualdades.	TI	30
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	É capaz de elaborar un informe con certo grao de suficiencia e claridade a partires dunha batería de preguntas que atinxen ás debilidades e fortalezas e ás vantaxes e prexuizos das actividades turísticas españolas.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de valorar a importancia dos sectores transportes e comercial exterior españois a partires da análise de gráficas de barras e sectores e mapas de fluxos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.

Contidos
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
10	As desigualdades no mundo e os retos da sustentabilidade.	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza con suficiencia o exercicio proposto: sabe e comprende a contraposición entre bases dun desenvolvemento sustentable e problemas que xeran os modelos de crecemento económico; e o paradoxo do crecemento económico constante fronte o desigual reparto da riqueza.	PE	70
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Realiza un exercicio con suficiencia no que indica correctamente e comprende os requisitos dun desenvolvemento sustentable e as principais liñas de actuación da Axenda 2030, e coñece 8 dos obxectivos do ODS.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Contesta e identifica cunha certa claridade a cuestións sobre os compromisos e cumprimentos da UE e España cos ODS e sabe mencionar e valor medidas coas que pode contribuir persoalmente.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Interpreta con suficiencia nunha actividade de medición e multicausa- lidade do IDH diante dun mapa conceptual sobre as dimensións e indicadores do IDH e é capaz de localizar nun mapamundi tales desigualdade planetarias.	TI	30
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de elaborar con suficiencia e certa seguridade unha pequena presentación sobre un dos IDH		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz de elaborar un informe no que discerne entre a diminución da desigualdade no desenvolvemento social, por unha banda, e os problemas de subalimentación, escasa escolarización, esperanza de vida e desigualdades home/muller, por outra.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	É capaz de expresar por escrito ou oralmente, con suficiencia e certa claridade, indicadores medioambientais mediante a interpretación de mapas de problemas derivados do consumo humano, e sabe e valora medidas que el pode adoptar para a redución de residuos		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.

Contidos
- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
11	Galiza. Xeografía física, económica e política.	3

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Contesta con suficiencia ás preguntas do exercicio demostrando coñecer as unidades do relevo galego e a configuración xeral das costa e os cursos fluviais.	PE	70
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Indica con certa suficiencia e claridade, apoiándose nun mapa, as características xerais das paisaxes agrarias de Galiza como froito da evolución física e histórica e expón as actividades primarias que se dan nelas, indicando as problemáticas e retos a que se enfrontan hoxe en día.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Realiza con suficiencia un exercicio elemental sobre a organización territorial de Galiza e indica as problemáticas básicas vinculadas á relación territorio/poboación e as fendas entre os ámbitos urbano e rural.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de realizar con certa soltura unha presentación que amose con certa claridade os marcos de pertenza, participación, axuda e cooperación entre Galiza e a UE, apoiándose en mapas de Europa, do Arco atlántico e da Eurorexión e indicando os obxectivos comúns dos programas de colaboración.	TI	30
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Elabora unha presentación de fotos coas paisaxes naturais e humanizadas da provincia de Ourense a modo de traballo de divulgación turistica e patrimonial do nosa contorna		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Desenvolve, expón e explica unha presentación con mapas sobre a minaría, a dependencia enerxética e as actividades e localización industrial en Galiza.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de contestar con suficiente acerto e claridade a unha serie de cuestións sobre as aportacións beneficiosas e os riscos que as actividades turística presentan á sociedade e ao medio natural galegos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.

UD	Título da UD	Duración
12	A crise do Antigo Réxime. O paso da servidume á cidadanía	13

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Executa con certo grao de acerto e claridade o exercicio proposto sabendo e comprendendo os cambios conceptuais e formais na arte do século XVIII europeo e explicando as facetas e aportacións de Goya á Arte contemporánea.	PE	70
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Realiza con suficiencia o exercicio e sabe, comprende e relaciona as transformacións e interaccións que propiciaron un cambio na economía, sociedade e política de comezos da Idade Comtempo-ránea: revolución agraria, riqueza da burguesía, novas maneiras de pensar e novas propostas políticas.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Desenvolve con certa claridade o exercicio e sabe e comprende os cambios políticos desenvolvidos na Francia do século XVIII como froito da loita de intereses e conviccións sociais e políticos contrapostos.		
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	É capaz de desenvolver con certo grao de precisión e seguridade unha presentación ou informe sobre as principais liñas de interese dos ilustrados españois e indica o impacto que a corrente ilustrada europea e hispana tivo na política española do século XVIII.	TI	30
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	É capaz de desenvolver con certa corrección unha liña do tempo na que sinale os fitos sobre os cambios nos dereitos humanos, conxuntándoa cunha explicación da evolución dos mesmos desde o Antigo Réxime ata hoxe en día a partires de documentos históricos proporcionados polo profesor.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura e claridade un traballo sobre os enfrontamentos de feitos e intereses políticos europeos acontecidos nos anos de acceso da dinastía borbónica ao poder da Monarquía Hispánica.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz de desenvolver con certo grao de precisión e seguridade unha presentación ou informe sobre unha etapa da Revolución Francesa		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia. - O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
13	As revolucións industriais e os cambios no mundo decimonónico.	13

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio con suficiencia e sabe e comprende como revolucións simultáneas en diferentes ámbitos favoreceron a revolución industrial en Gran Bretaña e relaciona as invencións cos sectores pioneiros da primeira industrialización.	PE	70
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Desenvolve suficientemente e con certo grao de claridade o exercicio e sabe e comprende os principios do liberalismo económico e como contribuíron á consolidación do capitalismo industrial e indica a súa difusión por Europa e o nivel de persistencia dos mesmos na economía actual.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza con suficiencia e mínima claridade expresiva e argumentativa o exercicio sobre a aparición da nova sociedade de clases, especificando as condicións de vida dos tres principais grupos sociais.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de elaborar unha información con certo grado de coherencia histórica en formato informe ou mapa conceptual sobre o proceso produtivo fabril salientando as novidades e explicando o porqué das duras condicións laborais en minas e fábricas.	TI	30
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz de compoñer un informe con certa claridade expresiva e argumental usando documentos textuais, gráficos e cartográficos entregados polo profesor e incluíndo documentos aportados pola busca de seu sobre o atraso do sector agrícola español e o fracaso da revolución industrial en España.		
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	É capaz de compoñer un mural físico ou dixital cun mínimo de veracidade histórica sobre as clases sociais na España decimonónica indicando os espazos públicos e privados que frecuentaban e sinalando as coincidencias e diferenzas cos espacios e servizos da actualidade.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz de elaborar unha presentación sobre a revolución dos transportes no século XIX e a construcción das redes nacionais e europea e como repercuten coas súas vantaxes sobre o comercio, a globalización e a urbanización.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
14	A Galiza dos séculos XIX e XX. O devir histórico e as inquedanzas artísticas.	3

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Executa o exercicio con suficiencia e sabe e comprende os factores da estrutura agraria e o atraso da industria e dos transportes, explicando o estancamento social e as migracións decimonónicas.	PE	70
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Realiza con suficiencia o exercicio e sabe e comprende as innovacións técnicas da economía agraria, o carácter incipiente da industria e comercio marítimo e a estrutura señorial da sociedade do século XIX en Galiza.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de analizar con suficiencia apoiándose nun guion, unha obra arquitectónica do século XVIII e unha obra escultórica do século XIX e comenta as súas implicacións iconolóxicas co poder e en relación á estructura social e as novidades culturais do momento.	TI	30
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Construe con suficiencia e claridade un eixe cronolóxico comparativo entre os fitos artísticos europeos dos séculos XVIII e XIX e os fitos artísticos galegos do mesmo período.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de elaborar un informe sobre as principais propostas dos ilustrados galegos e indica as aportacións e reivindicacións do Padre Sarmiento.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época

Contidos
- contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.
- A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia.
- A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A metodoloxía empregada á hora de traballar no curso de 3º ESO os contidos da materia permitirá que o alumnado adquira o coñecemento dos feitos e fenómenos xeográficos e históricos nun sentido amplo para que poida establecer relacións e detectar as repercusións que estes tiveron no seu momento e aínda teñen no presente. Unha vantaxe da Xeografía e Historia é que o alumnado adoita ter coñecementos previos por experiencias vividas, polo que é preciso aproveitalos para favorecer que siga construíndo a súa aprendizaxe, actuando o profesorado de guía e propiciador do progreso dos saberes.
Seguindo a máxima de que se aprende facendo empregaremos metodoloxías abertas, flexibles e activas que poñan ao alumnado no reto de resolver as tarefas encomendadas que conduzan a aumentar o seu interese, a súa motivación e a súa autonomía.
En efecto, diversificar as metodoloxías segundo a Unidade a traballar, ademais de romper coa rutina, vai axudar a que o docente teña maior perspectiva de coñecemento do alumnado nas diferentes facetas e detectar, así mesmo, as dificultades de aprendizaxe que aparezan e aplicar, en consonancia, os mecanismos de reforzo axeitados (discriminando tarefas, regulando a esixencia, propoñendo alternativas...).
Por medio de actividades como o deseño de rutas; simulacións de feitos históricos ou de personaxes; investigacións sobre temas curriculares; redacción de pequenos comentarios históricos e artísticos; exposicións orais; debates; planteamentos e retos, etc., incentívase a iniciativa, a creatividade e o emprendemento do alumnado facendo que se sinta parte activa do proceso de ensinanza-aprendizaxe.
O emprego de mecanismos como a formulación de interrogantes, tormenta de ideas, debates, recreación de feitos, poñerse "en situación de" .... facilitan o intercambio de información, o desenvolvemento crítico e a creación dun criterio persoal ou xuízo de valor que conduce á madurez e desenvolvemento dos estudantes.
Basicamente, consideramos que o proceso de ensino-aprendizaxe debe cumprir os seguintes requisitos:
- Partir do nivel de desenvolvemento do alumno e das súas aprendizaxes previas.
- Asegurar a construción de aprendizaxes significativas a través da mobilización dos seus coñecementos previos e da memorización comprensiva.
- Posibilitar que os alumnos e alumnas realicen aprendizaxes significativas por si mesmos.
- Favorecer situacións en que os alumnos e alumnas deben actualizar os seus coñecementos.
- Proporcionar situacións de aprendizaxe que teñan sentido para os alumnos e alumnas, co fin de que resulten motivadoras.
- Proporcionar o maior número posible de experiencias aos discentes para que podan desenvolver procesos de pensamento.

En coherencia co exposto, os principios que orientan a nosa práctica educativa son os seguintes:

1. Metodoloxía activa
Supón atender a aspectos intimamente relacionados, referidos ao clima de participación e integración do alumnado no proceso de aprendizaxe:
- Integración activa dos alumnos na dinámica xeral da aula e na adquisición e configuración das aprendizaxes.
- Participación no deseño e desenvolvemento do proceso de ensino/aprendizaxe.

2. Motivación
Consideramos fundamental partir dos intereses, demandas, necesidades e expectativas dos alumnos e alumnas. Tamén é importante que arbitremos dinámicas que fomenten o traballo en grupo.

3. Atención á diversidade do alumno
A nosa intervención educativa co alumnado asume como un dos seus principios básicos ter en conta os seus diferentes ritmos de aprendizaxe, así coma as distintas motivacións e intereses.

4. Avaliación do proceso educativo
A avaliación concibímola dun xeito holístico, é dicir, analiza todos os aspectos do proceso educativo e permite a retroalimentación, a achega de informacións precisas que permiten reestruturar a actividade no seu conxunto.

5. Os principios didácticos que seguimos son:
a) A importancia de proporcionarlles aos alumnos e alumnas unha cultura xeral e de cultivar a curiosidade e o gusto pola Xeografía e a Historia. A Xeografía e a Historia son dúas disciplinas de elevado contido formativo. Pensamos que estas materias deben recoller aqueles contidos importantes, non só desde un punto de vista científico, senón tamén aqueles que todo cidadán culto debe coñecer. O Libro do alumno que escollemos da editorial Vicens Vives concíbese como unha enciclopedia para mozos, un compendio dos saberes que debe alcanzar un rapaz de 3º de ESO. O alumnado terá unha enciclopedia axeitada á súa idade, tanto polo seu contido completo, como polo seu nivel axustado e polo tipo de ilustracións que a acompaña. As unidades non só recollen os contidos xerais, senón personaxes, lugares, feitos, exemplos, etc., concretos, que toda persoa formada debe lembrar. O manual incorpora tamén anécdotas e curiosidades, que forman parte da bagaxe da cultura occidental, ao mesmo tempo que enganchan a curiosidade do alumnado. En definitiva, a idea é que fomente nos alumnos o gusto pola Xeografía e pola Historia, e que liguen estas disciplinas co seu ocio e co seu goce.

b) A conexión entre a Xeografía e a Historia. É tradicional concibir a Xeografía e a Historia como disciplinas separadas, de tal forma que os alumnos e as alumnas esquecen a Historia durante os meses que estudan Xeografía, e ao contrario. Pero non hai que esquecer que todo o proceso xeográfico ten unha historia, e que toda historia se sitúa nun espazo e nunha paisaxe dada. Pretendemos tender unha ponte entre ámbalas dúas disciplinas, de tal forma que os alumnos repasen nocións de Xeografía cando están na clase de Historia, e viceversa. Isto conséguirémolo por dúas vías:
1ª. A inclusión de actividades dedicadas a situar no espazo as civilizacións e procesos que se estudan nas unidades de Historia, que teñen un enfoque marcado polos actuais estudos de Historia ecolóxica: e preciso coñecer as características do medio en que se
desenvolve a historia dos grupos humanos, para valorar como afecta ás súas características e como actúa o ser humano sobre ese medio para procurar as formas de existencia.
2ª. A inclusión de actividades que explican os procesos históricos que é preciso coñecer para comprender as características dos procesos xeográficos actuais. A Xeografía histórica facilita a comprensión das orixes e das raíces das problemáticas actuais e proporciónanos claves dos factores que inciden no noso mundo.
c) A visión máis descritiva e narrativa da materia. Nos últimos tempos, os profesionais da educación tendemos a darlle prioridade ao estudo das grandes estruturas, como resposta á Historia e á Xeografía tradicionais, cheas de nomes, datos e personaxes, pero insuficientes na comprensión das formas de vida pasadas e presentes. Pero isto provocou a situación inversa: a maior parte dos alumnos son incapaces de narrar os principias acontecementos da Historia, de situar no seu lugar adecuado os personaxes máis destacados e de describir e localizar lugares en distintas escalas (mundo, continentes, rexións, países, cidades). Para evitalo, incorporaremos a narración e a descrición, sen esquecer, por isto, a conceptualización e a análise.
d) A división do traballo de todo o ano en grandes centros de estudo. As unidades didácticas, que traballemos esgotarán un tema determinado.
e) O estudo a distintas escalas. Calquera contido histórico ou xeográfico é susceptible de estudarse a escalas moi diferentes: o mundo, Europa, España, a Comunidade Autónoma, a provincia, a rexión, a localidade. Por esta razón, integraremos o estudo da Xeografía e da Historia de Galiza nas unidades didácticas, sempre que sexa posible, deixando aínda así temas específicos para tratar en conxunto e de xeito esquemático o marco territorial galego e español (sempre que o tempo o permita)
f) A preocupación pola educación en valores, pola formación de cidadáns responsables. En xeral, a educación non é unha simple reprodución aprendizaxe de coñecementos. O obxectivo final de todo proceso educativo é formar persoas, socializar ao alumnado
para que sexan membros activos da comunidade na que se desenvolven,.Unha comunidade que superou as fronteiras unicamente locais e nacionais ata incluír o planeta enteiro. E, dentro de todas as áreas escolares, sen dúbida que a Xeografía e a Historia teñen un potencial formativo moi elevado, pois, ao fin e ao cabo, o seu obxecto de estudo é o ser humano. Por esta razón, os valores convérsense, explícitamente, en eixes fundamentais da selección dos contidos e das perspectivas de análise, non se busca unha ciencia neutra, senón unha ciencia que explique os verdadeiros problemas e situacións do mundo actual. A formación en valores refórzase coa inclusión de tres programas específicos: Patrimonio, Medio Natural e Dereitos Humanos, que consisten en fichas informativas que

focalizan o interese nalgunha situación en caso relacionado co contido da unidade e con un deses tres ámbitos.
g) A aprendizaxe dos procedementos básicos. A Xeografía e a Historia teñen unha forte carga procedemental específica. O traballo con mapas e gráficos, o afianzamento das destrezas temporais, por exemplo, son tan importantes coma oscontidos conceptuais. Por esta razón, cada tema inclúe a explicación dun procedemento. Seleccionáronse os procedementos básicos de ambas as áreas, xa que non se trata de formar xeógrafos ou historiadores, senón de proporcionarlle ao alumnado ferramentas útiles para o seu estudo e para a súa vida cotiá.
h) A inclusión de apoios para a aprendizaxe. Decote utiliaremos numerosos mapas, gráficos, fotos e debuxos. Na súa selección primará un obxectivo: que apoien, clarifiquen e amplíen o modelo expositivo. Ademais, varias das actividades que traballaremos en clase concibirémolas como repasos e lembranzas dos cursos anteriores.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libro de texto "Xeografía e Historia - 3º de ESO", 2022, Editorial Vicens Vives.
Apuntamentos do docente.
Blogs. Incluímos enlaces na páxina do grupo correspondente á Aula virtual para a consulta de información.
Aula Virtual do centro no curso correspondente.
Caderno/bloc de traballo de cada alumno/a
Fichas fotocopiables para actividades.
Materiais informáticos dispoñibles na aula de grupo e na Aula de Informática.
Material audiovisual.
Mapas xeográficos e históricos, tanto analóxicos como dixitais.
Novelas históricas, novelas gráficas e comics. Servirán tan só como complemento e, polo tanto, só poderán aumentar a cualificación das avaliacións.
Material funxible variado.
Prensa escrita, tanto analóxica como dixital (xornais locais, rexionais e estatais)
Cine, documentais e videos de divulgación histórica a través canles de cine e Youtube.

Hoxe en día contamos cunha grande diversidade de recursos pedagóxicos para cada momento didáctico ou metodoloxía a empregar.
1º.- O libro de texto é un importante apoio para o profesorado e para o alumnado xa que aglutina todas as unidades que se van traballar ao longo do curso e tamén ofrece diversas e numerosas actividades a desenvolver. Non obstante, débese ter en conta que non debe condicionar a función do docente nin a súa metodoloxía, polo que o profesor especialista, determinará e xestionará o seu uso.
2º.- Ademais do libro de texto empregarase material complementario, incluso elaborado polo docente, adaptado ás oportunidades que se presenten na clase e na aula.
3º.- O alumnado requirirá dun caderno de traballo onde plasmará as tarefas de xeito ordenado e con boa presentación. Dito cartafol será unha mostra máis do traballo do/a alumno/a e da súa progresión.
4º Presentaranse numerosos recursos a través da Aula Virtual que poden realizarse e entregarse a través da plataforma. Así mesmo, a Aula Virtual permite ao docente deseñar diferentes tipos de tarefas avaliables e perfectamente adaptables aos contidos que se están a impartir e é un medio idóneo para que o alumnado se comunique co profesorado, consulte dúbidas, obteña aclaracións, etc. Hoxe en día o manexo das TIC son necesarias pois ofrecen moitas vantaxes pero o docente será selectivo no seu emprego e transmitirá ao alumnado a necesidade

do seu uso responsable.
5º.- O cinema e as novelas (incluídas as gráficas) que tratan algún dos aspectos do currículo de terceiro adoitan ser un material atractivo para afondar e comprender os contidos. Estes poden ser traballados na súa totalidade ou parcialmente segundo a organización e disponibilidade temporal.
6º.- Malia que estamos nun momento moi tecnolóxico non descartamos os traballos de carácter manual, elaborados con material funxible, como os pósteres ou murais temáticos xa que é importante que o alumnado planifique, deseñe e constrúa co fin de que desenvolva as súas destrezas e a súa proactividade.
7º.- No curso de terceiro abórdanse temáticas de grande actualidade como a globalización, o medio ambiente, o mundo laboral, as migracións, a democracia...etc, polo que o emprego da prensa resulta interesante para darlle ese enfoque práctico e de realidade á aprendizaxe.

Polo tanto, empregaremos numerosos e variados materiais didácticos coa intención de diversificar non só a metodoloxía senón tamén a aprendizaxe individual.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Na segunda semana do curso realizaranse unhas probas diagnósticas iniciais co fin de escrutar o nivel de competencia e as capacidades de cada alumno/a. Tamén permitirán valorar a heteroxeneidade dos grupos e as singularidades cognitivas e motivacionais do alumnado para, en consecuencia, poder establecer as medidas oportunas que resposten á diversidade presente en cada grupo.
Ista avaliación inicial consistirá en exercicios orais e escritos de diferente índole:
1.- Por unha banda, desenvolverase unha avaliación aberta e expositiva sobre diversos temas curriculares que permita coñecer as destrezas na expresión oral.
2.- Pola outra banda, unha proba escrita (de preguntas, de completar textos, de relacionar, de ordenar, etc.) na que se avaliarán contidos máis especificamente xeográficos e históricos.

Así mesmo, recorreremos a unha diagnose ao comezo de cada Unidade Didáctica coa finalidade de saber os coñecementos previos que ten o alumnado sobre o tema e asuntos a traballar para, a partir deles, seguir avanzando no proceso de ensinanza significativa. Dita proba inicial realizarase axustándose a cada unidade, pero en liñas xerais consistirá na elaboración de cuestionarios, test, enunciados de verdadeiro falso, entrevistas, visualización comentada de materiais audiovisuais, pescudas, etc.
Outra vantaxe da avaliación inicial é ofrecer información sobre a predisposición do alumnado cara o tema que se traballará, permitindo concretar os contidos que suscitan maior interese ou que se descoñecen totalmente. Ademais, axudará a determinar a metodoloxía coa que desenvolver a unidade.
Outro aspecto importante destas probas diagnósticas é que permiten detectar coñecementos erróneos e confusións e incorreccións que os estudantes teñen sobre os contidos a abordar, os cales precisarán aclaración e rectificación, sendo adecuado plantexarlles que sexan eles/elas mesmos/as os que, por medio de indagacións, cheguen ás conclusións correctas.
Por último, puntualizar que estas probas iniciais, aínda que poden ser valoradas numéricamente para servir de referencia ao docente, non entrarán nos cálculos nin nas baremacións que determinan as cualificacións avaliativas do alumnado.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	**6**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**	**6**	**5**	**5**
Proba escrita	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
Táboa de indicadores	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Unidade didáctica	UD 11	UD 12	UD 13	UD 14	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	**3**	**15**	**15**	**3**	**100**
Proba escrita	70	70	70	70	**70**
Táboa de indicadores	30	30	30	30	**30**

Criterios de cualificación:

A avaliación do curso establécese segundo o proceso de avaliación continua e criterios de ponderación a varios niveis. Por unha banda establécese unha ponderación por unidades didácticas, de tal xeito que cada unha delas ten un peso específico no global do curso. Por outra banda os instrumentos de avaliación, probas escritas e táboa de indicadores, réxense por uns criterios de puntuación e así mesmo de ponderación.
O curso de terceiro comprende 22 C.A distribuídos e axustados a cada unha das 14 U.D e, nesta programación, o 70% dos criterios de avaliación serán avaliados por medio de probas escritas e o outro 30% mediante táboa de indicadores. Por unidades didácticas estableceuse o peso que se lle daba aos instrumentos de avaliación resultando que as probas escritas é do 70% e o das táboas de indicadores un 30%.
A probas escritas puntuaranse nunha escala de 1 a 10 e consistirán na contestación dunha serie de preguntas de diverso formato, por exemplo, poden ser de resposta curta; de desenvolver; de relacionar conceptos; de identificar e comentar gráficas, imaxes ou textos; de definir termos; etc. Sempre se especificará o valor de cada pregunta, entendendo que se está contestada correctamente levará a puntuación máxima pero, de non ser así, a puntuación diminuirá en consecuencia cuns criterios obxectivos que o docente debe ter previamente fixados. Finalmente a cualificación do exame será o resultado da suma total da puntuación acadada en cada cuestión.
A táboa de indicadores comprenderá todas as tarefas e aspectos procedimentais que se encomenden ao alumnado que poden ser: resolución de exercicios e actividades diversas en caderno ou na Aula Virtual; traballos escritos; informes e redaccións; presentacións en ordenador; resumos; esquemas, pósteres; exposicións orais, etc. Para a corrección destes traballos empregaranse as rúbricas adaptadas a cada tarefa entre as que figurará unha que recolla a actitude e implicación do/da alumno/a no traballo, deste xeito considérase o interese como aspecto a valorar. Para as rúbricas establécense os seguintes parámetros: excelente 10; sobresaínte, 9; notable, 7 ou 8; ben 6; regular 5; deficiente, 3 ou 4; moi deficiente, 1 ou 2; valores cos que logo se extrae a media.
A nota da avaliación será o resultado de:
Nota avaliación= [(Media Ex. x 70)+ (Media rúbricas T.I. x 30)] / 100.
Unha vez realizadas as operacións, aplicarase o redondeo tendo en conta que cando o decimal é superior a 5 o redondeo irá á alza e, pola contra, se é igual ou inferior, irá á baixa. A avaliación estará aprobada cando a cualificación sexa 5 ou superior. Se o docente observa que o alumno ou alumna aprobou a avaliación pero ten algunha parte ou tema pouco afianzado, poderá poñerlle algún traballo de reforzo. No caso de resultar unha avaliación negativa levarase a cabo un plan de recuperación.
Para a cualificación final de curso farase unha media da nota das 3 avaliacións (o redondeo actúa igual que para cada unha das avaliacións) tendo que ter todas elas aprobadas ou unha cun mínimo de 3,5 e sempre tendo en conta que a media das tres ten que superar o 5.

Criterios de recuperación:

Farase unha proba escrita de recuperación por trimestre sobre as preguntas propostas polo docente e que foron previamente traballadas polo/a alumno/a ao longo do trimestre que se cualificará nunha escala de 1 a 10 (especificando en cada pregunta o seu valor). A avaliación considerarase aprobada cando se obtén 5 ou máis. No caso de que non se recupere a avaliación, o alumnado poderá someterse a unha recuperación final nos últimos días do curso cun único exame con contidos referentes ás avaliacións suspensas. Nos días previos o profesor proporcionará material de repaso e estará disponible para respostar as dúbidas do alumnado sempre que o precise, establecendo incluso un horario nalguns recreos para tales menesteres.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O artigo 51 da Orde do 8 de setembro de 2021 establece o Plan de reforzo para o alumnado de educación secundaria obrigatoria que pase de curso con materias sen superar. Nel indícase que o alumnado deberá seguir un plan de reforzo en cada unha das materias non superadas, destinado á súa recuperación e á súa superación.
O plan de reforzo será elaborado polo profesorado que imparte a materia que o/a alumno/a teñan pendente de superar, baixo as directrices do correspondente departamento didáctico e co coñecemento do profesorado titor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. Igualmente, será un plan que se adapte ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte da alumna ou do alumno.
O plan de reforzo debe incluír, cando menos:
a) Identificación da alumna ou do alumno.
b) Información relevante sobre a materia ou as materias sen superar.
c) Currículo para desenvolver, con especificación dos criterios de avaliación.
d) Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
e) Recursos necesarios para o seu desenvolvemento.
f) Tarefas para realizar, coa debida temporalización.
g) Seguimento e avaliación.
h) Acreditación da información á familia.

1.- Segundo o indicado, o alumnado coa materia pendente será convocado ao inicio do curso para explicarlle o plan de recuperación. Este consistirá na elaboración dun cartafol de traballo baseado en tarefas a través das cales se traballan as competencias básicas. Ademais disto vai ter que realizar exames escritos sobre as preguntas que se lle proporcionaron xunto co cartafol.
2.- O alumno/a será guiado regularmente polo/a profesor/a, o que permitirá facer un seguimento do seu traballo e aclarar as dúbidas que se lle presenten.
3.- O traballo do alumno estructurarase en trimestres para os que se facilitará un boletín de actividades nos que se traballarán os contidos mínimos a acadar para unha avaliación positiva na materia.
Realizaranse ademáis dúas probas escritas parciais que computarán un 50% da nota final da avaliación. O traballo realizado no boletín contará o outro 50% restante da avaliación global. Para considerarse superada a materia deberá contar cunha nota mínima de 3 en ambos exames parciais.
4.- En virtude do anterior, en cada sesión de avaliación farase o seguimento do plan de reforzo e, de ser necesario, realizaránselle os axustes que proceda.
5.- Na sesión de avaliación final do curso en que estean escolarizados o alumno ou a alumna, o/a profesor/a da materia pendente decidirá sobre a súa avaliación, nos termos que se establecen na normativa que regula a avaliación na educación secundaria obrigatoria. En todo caso, para superar a materia pendente, a alumna ou o alumno deberán obter avaliación positiva no plan de reforzo correspondente, o que se terá en conta para os efectos de promoción e/ou titulación

6. Medidas de atención á diversidade

As medidas de atención á diversidade danse en dous niveis:
a) Para o alumnado con dificultades de aprendizaxe levarase a cabo un traballo de reforzo e recuperación cunha proposta de material de traballo adaptado para facerllo máis comprensible. Deste xeito o alumnado con dificultades poderá decatarse dos seus logros e
automotivarase máis.
b) Ao alumnado de altas capacidades proporcionaránselle tarefas de ampliación e afondamento. Ditas actividades

poden ir sendo cada vez máis complexas segundo as necesidades pero sempre terán un compoñente motivador para evitar que dito alumnado decaia no
seu esforzo.
As medidas ordinarias de atención á diversidade responden ás instrucións da Orde do 8 de setembro de 2021 que regula a atención á diversidade do alumnado na que se indica que, en coordinación co profesorado titor e o departamento de Orientación, deseñarase unha avaliación inicial que facilite a detección das necesidades do alumnado. As medidas de atención á diversidade serán as seguintes:
1. Adaptación dos graos de consecución dos criterios de avaliación.
2. Gradación da dificultade das actividades de aprendizaxe.
3. Actividades diversas e variadas adaptadas aos distintos ritmos de aprendizaxe.
4. Materiais e recursos diversificados e inclusivos (DUA) que se adapten ás necesidades individualizadas do alumnado.
5. Actividades de reforzo e consolidación.
6. Aprendizaxe por Proxectos.
7. Traballo colaborativo.
8. Procedementos e Instrumentos de avaliación variados e individualizados.
9. Flexibilidade nos tempos de realización de tarefas e probas (proporcionar máis minutos).
10. Retroalimentación ao alumnado sobre o seu proceso de aprendizaxe.

Contémplase tamén un Plan específico personalizado para o alumnado de educación secundaria obrigatoria que permaneza un ano máis no mesmo curso.
En cumprimento do artigo 52 da Orde do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado, o equipo docente coordinado polo profesorado titor elaborará un plan específico personalizado que ten como finalidade adaptar as condicións curriculares ás necesidades da alumna ou do alumno, para tratar de superar as dificultades detectadas.
O plan específico personalizado incluirá, cando menos:
a) Identificación da alumna ou do alumno.
b) Relación das necesidades educativas que motivaron a repetición do curso.
c) Medidas ordinarias aplicadas no curso anterior.
d) Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
e) Recursos necesarios para o desenvolvemento do plan.
f) De ser o caso, oferta de medidas extraordinarias.
g) Acreditación da información á familia.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Educación ambiental.	X		X		X	X	X	X
ET.2 - Educación cívico-social.		X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Educación para a igualdade.		X	X	X	X	X	X	X
ET.4 - Comprensión lectora, oral e escrita.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento.		X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación para a paz		X		X	X			X

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.8 - Educación para o consumidor			X		X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11	UD 12	UD 13	UD 14
ET.1 - Educación ambiental.	X	X	X			
ET.2 - Educación cívico-social.	X	X		X	X	
ET.3 - Educación para a igualdade.	X	X		X		
ET.4 - Comprensión lectora, oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento.	X	X	X		X	
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible.			X			
ET.7 - Educación para a paz	X	X		X	X	X
ET.8 - Educación para o consumidor	X	X	X			

Observacións:

Traballaremos todos os elementos transversais, especialmente a comprensión lectora e a expresión oral e escrita xa que o alumnado terá que ler en diferentes formatos e redactar resumos, opinións, textos, e iniciarse nas técnicas dos comentarios xeográficos e históricos, entre outras.
Tamén traballaremos a educación cívica, a igualdade, o coidado do medio ambiente, educación para paz, en definitiva, os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible. Resultan primordiais nesta materia e neste curso xa que gran parte dos temas curriculares xiran arredor destes aspectos.
Así mesmo, a comunicación audiovisual será aproveitada dun xeito responsable en todas as unidades pois servirán de apoio á práctica docente e ao desenvolvemento das competencias das TIC do alumnado.
O emprendemento tamén se considera importante por canto se pretende que o alumnado realice propostas e promova unha actitude proactiva e participativa para levar a cabo os traballos de aula e/ou emitir propostas que enriquezan o clima da aula.
Como tema transversal incluíuse a comunicación, pois serán fomentados debates guiados nos que se cumpran as normas de respecto e a tolerancia polas opinións contrarias que, en definitiva, conlevan a unha actitude cívica e a asunción dos valores constitucionais e democráticos.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas a exposicións e museos	Complementaria	X	X	X
Asistencia a charlas	Complementaria	X	X	X

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Roteiros didácticos	Complementaria	X	X	X
Asistencia a representacións teatrais	Complementaria	X	X	X
Visita a algunha empresa da zona	Complementaria	X	X	X

Observacións:
Todas as actividades complementarias axudan a potenciar a motivación, a comprensión e a aprendizaxe do alumnado así como a saír da rutina.
Permiten afondar nos contidos do currículo e comprobar a súa aplicación real .
A nivel persoal, facilitan a socialización do alumnado, desenvolver a súa creatividade e descubrir as súas habilidades fóra do ámbito escolar.
Procuraremos que todas sexan escollidas adecuadamente, sexan motivadoras e se adapten ao nivel de comprensión do alumnado.
Establécense tres fases para a preparación e desenvolvemento destas actividades:
-Unha primeira fase previa que consiste na preparación do alumnado. Nela dáselle información do tema e propóñense tarefas para desenvolver durante a actividade.
-Unha segunda fase ou fase central consistente na actividade propiamente dita durante a cal o alumnado deberá coller datos e información.
-Xa na aula unha terceira fase de feedback para comprobar o resultado da experiencia.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Planifica leccións, ensina e avalía
Avalía e xulga en función dos criterios da programación
Ofrece oportunidades de recuperación
É innovador/a
Aplica criterios de avaliación coñecidos e claros
Sabe dirixir a clases
Cumpriu co horario de clase
Os obxectivos didácticos están ben formulados.
A selección e temporalización dos contidos e actividades foi axustada
Os criterios de avaliación e cualificación foron claros.
A temporalización foi adecuada.
Os criterios de cualificación foron axustados.

Metodoloxía empregada
Demostra coñecemento da materia
Emprega variedade de recursos
É ordenado nas explicacións
Explica con claridade
Resolve dúbidas
Os contidos e actividades relacionáronse cos interese do alumnado.
As actividades foron variadas e motivadoras.
Empregáronse diferentes instrumentos de avaliación.
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Revisa a realización das tarefas propostas
Valora o esforzo
Valoración xeral da materia.
Medidas de atención á diversidade
Realizouse a avaliación inicial
Clima de traballo na aula
Crea ambiente de aprendizaxe
Motiva ao alumnado

Descrición:

O profesorado someterase á avaliación do seu proceso de ensino e práctica docente.

En canto á práctica docente, esta realizarase por medio de enquisas e rúbricas que conteñen unha escala de valoración e que xiran entorno a "sabe", "sabe ser", "sabe facer que" e "sabe como facer", é dicir, sobre coñecementos, motivación, metodoloxía, avaliación, puntualidade e xestión da aula.
Este cuestionario en base á responder SI ou NON será proporcionado ao alumnado ao final de cada avaliación ou ao remate do curso para ser respondido de forma anónima. O balance dos resultados vai permitir reconsiderar determinadas actuacións e reformular a programación e a metodoloxía.

Igual de importante é avaliar o proceso do ensino para o cal disponse dun cuestionario de autoavaliación cos indicadores de logro puntuables nunha escala de 1 a 10. O cuestionario versa sobre a programación (obxectivos, contidos e temporalización, criterios de avaliación e programación). Sobre o desenvolvemento da programación (contidos, actividades, distribución do tempo, recursos..) e sobre a avaliación (se houbo avaliación inicial, instrumentos axeitados, criterios de cualificación xustos...)

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

O profesorado realizará de xeito periódico o seguimento da Programación atendendo a súa temporalización, criterios establecidos de avaliación, contidos a impartir, metodoloxía, etc. O obxectivo é ir axustando e, inclusive, modificando aqueles aspectos didácticos que sexan convenientes para que dita programación resulte máis real, aplicable e operativa.

Farase un seguimento da programación e da práctica docente a través da aplicación Proens por avaliación trimestral, recolléndose datos sobre a temporalización, os axustes dos Criterios de Avaliación, os instrumentos de avaliación, a ponderación dos mesmos, etc. Toda esta información xunto coa referida aos contidos, metodoloxía, avaliación, etc., será valorada polo docente e os/as membros do Departa-mento indicando, sobre todo, as posibles razóns das dificultades do desenvolvemento da Programación (polos contratempos, clima da aula, recursos, diversidade de alumnado, etc.). De todo isto elaborarase un informe detallado nas actas do Departamento.

Para avaliar o proceso de ensino empregaranse os indicadores de logro establecidos na programación e comprobarase o seu grao de cumprimento xeral.

Por último, na Memoria Final de curso serán recollidas as propostas de mellora que fora necesario aplicar nos cursos sucesivos, de xeito que se adecuará a Programación á temporalidade e ás variables conxunturais.

9. Outros apartados